

DIFFERENCIÁL- ÉS INTEGRÁLSZÁMÍTÁS

Székelyhidi László

„A felsőbb analízis útjain”

Jelen kiadvány a Palotadoktor Bt. kiadásában készült. A munkát lektorálta:
Vajday László (Debreceni Egyetem, Matematikai Intézet)

Felelős kiadó: Palotadoktor Bt.

2009.

Copyright © Székelyhidi László. A mű a szerző szellemi terméke, melyet engedély nélkül tilos sokszorosítani.

ELŐSZÓ

Elérkeztünk immár jegyzetsorozatunk harmadik kötetéhez, melynek címe „Differenciál- és integrálszámítás”. Mottójául az szolgál, hogy „A felsőbb analízis útjain”, amely arra utal, hogy aki a „Halmazok és függvények” és „Bevezetés az analízisbe” című köteteken sikeresen átjutott, az megkezdheti sétáját a felsőbb analízis útjain. Az Olvasó sétája során az analízis leghatékonyabb eszköztárával, a differenciál- és integrálszámítással ismerkedhet meg. Az analízis ezen fejezetei rendkívül szerteágazó alkalmazásokkal rendelkeznek a fizika, kémia, biológia, a mérnöki tudományok és bizonyos társadalomtudományok különböző területein. Ebben a jegyzetben kizárólag egyetlen valós változótól függő függvények differenciál- és integrálszámításával foglalkozunk, a többváltozós függvények hasonló elméleteinek tárgyalására a sorozat következő kötetében kerül sor.

Az Olvasónak ajánljuk, hogy a jegyzetben bizonyítás nélkül szereplő állításokat igyekezzen önállóan bebizonyítani, amelynek során az anyagot mélyebben, jobban fogja megérteni.

Reméljük, hogy „A felsőbb analízis útjain” sétálva, s a differenciál- és integrálszámítás klasszikus eredményeit megcsodálva az Olvasó számára világossá válik, hogy a bevezető analízis korábban talán kissé absztraktnak tűnő módszerei miként válnak a hétköznapi részeivé, egyes tudományágak nélkülözhetelen segédeszközeivé.

Köszönetet mondok Vajday Lászlónak a jegyzet lelkiismeretes lektorálásáért.

Hegyeshalom, 2009.

Székelyhidi László

Tartalom

ELŐSZÓ	1
1 Valós függvények differenciálása	4
1.1 Valós függvények differenciálhányadosa	4
1.2 Differenciálhatóság és folytonosság	6
1.3 Műveletek differenciálható függvényekkel	7
1.4 Az összetett függvény differenciálása	8
1.5 Az inverz függvény differenciálása	10
1.6 Vektorértékű függvények differenciálása	11
1.7 Geometriai alkalmazások	12
1.8 Fizikai alkalmazások	14
1.9 Differenciál	15
1.10 Implicit differenciálás	18
2 A differenciálszámítás középértéktételei	19
2.1 A középértéktételek	19
2.2 Magasabbrendű deriváltak	21
2.3 A l'Hospital-szabály	23
2.4 Függvénysorozatok differenciálása	29
2.5 Függvénytörések differenciálása	31
2.6 Az elemi függvények deriváltjai	32
3 Függvényvizsgálat	34
3.1 Monotonitás	34
3.2 Szélsőérték	35
3.3 Konvexitás, konkávitás	36
3.4 Inflexió	39
4 Az elemi függvények vizsgálata	40
4.1 Az exponenciális függvény	40
4.2 A logaritmusfüggvény	41
4.3 A koszinusz függvény és inverze	43
4.4 A szinusz függvény és inverze	44
4.5 A tangens függvény és inverze	46
4.6 A kotangens függvény és inverze	47
4.7 A koszinusz hiperbolikus függvény és inverze	49
4.8 A szinusz hiperbolikus függvény és inverze	50
4.9 A tangens hiperbolikus függvény és inverze	52
4.10 A kotangens hiperbolikus függvény és inverze	53
4.11 Két alkalmazás	55

5	Primitív függvény	57
5.1	A primitív függvény fogalma	57
5.2	A primitív függvény meghatározása	57
5.3	Az elemi függvények primitív függvényei	58
5.4	Racionális függvények primitív függvénye	61
6	A Riemann-integrál	64
6.1	Az integrál értelmezése	64
6.2	Integrálható függvények osztályai	67
6.3	Az integrál tulajdonságai	69
6.4	Integrálfüggvény. A Newton–Leibniz-formula	72
6.5	Függvénysorozatok és függvénysorok tagonkénti integrálása	74
6.6	Improprius integrál	75
6.7	Kompakt tartójú folytonos függvények	77
6.8	A Riemann-integrál néhány alkalmazása	80
6.9	Vektorértékű függvények integrálása	81
6.10	Görbék	82